

ΚΑΤΑ ΜΑΘΘΑΙΟΝ

The Genealogy of Jesus Christ
(Lk 3.23-38)

1 Βίβλος¹ γενέσεως² Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ. **2** Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, **3** Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φάρες καὶ τὸν Ζάρα ἐκ τῆς Θαμάρ, Φάρες δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ, Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ, **4** Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών, **5** Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βόες ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βόες δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ ἐκ τῆς Ῥούθ, Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, **6** Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυὶδ τὸν βασιλέα.

Δαυὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, **7** Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, **8** Ἀσάφ* δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζιάν, **9** Ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωαθάμ, Ἰωαθάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχάζ, Ἀχάζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκιάν, **10** Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ, Μανασσῆ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμώς* δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν, **11** Ἰωσίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας³ Βαβυλῶνος.

12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβαβέλ, **13** Ζοροβαβέλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακίμ, Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ, **14** Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδῶκ, Σαδῶκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχίμ, Ἀχίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ, **15** Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν, Ματθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, **16** Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες,⁴ καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

1.7-8 Ἀσάφ, Ἀσάφ ^{vid} x B C // Ἀσά, Ἀσά L W 33 Byz

1.10 Ἀμώς, Ἀμώς x B C 33 // Ἀμών, Ἀμών L W Byz

¹ βίβλος, -ου *f*, book

² γενεσις, -εως *f*, genealogy/birth

³ μετοικεσία, -ας *f*, exile/deportation

⁴ δεκατέσσαρες, fourteen

The Birth of Jesus Christ
(Lk 2.1-7)

18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις¹ οὕτως ἦν. μνηστευθείσης² τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν³ ἢ συνελθεῖν⁴ αὐτοὺς εὐρέθη⁵ ἐν γαστρὶ⁶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. **19** Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι,⁷ ἐβουλήθη λάθρᾳ⁸ ἀπολῦσαι αὐτήν. **20** ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος⁹ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ¹⁰ ἐφάνη¹¹ αὐτῷ λέγων, Ἰωσήφ υἱὸς Δαυίδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν¹² Μαρίαν τὴν γυναικά¹³ σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. **21** τέξεται¹⁴ δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. **22** Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν¹⁵ ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος,

Is 7.14 LXX

23 Ἰδοὺ ἡ παρθένος¹⁶ ἐν γαστρὶ¹⁷ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν,
καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,

Is 8.8,10 LXX

ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύομενον¹⁸ Μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. **24** ἐγερθεὶς¹⁹ δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου²⁰ ἐποίησεν ὡς προσέταξεν²¹ αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου καὶ παρέλαβεν²² τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, **25** καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως οὗ ἔτεκεν²³ υἱόν· καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

The Visit of the Wise Men

2 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι²⁴ ἀπὸ ἀνατολῶν²⁵ παρεγένοντο²⁶ εἰς Ἱεροσόλυμα **2** λέγοντες, Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς²⁷ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν²⁸ γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα²⁹ ἐν τῇ ἀνατολῇ³⁰ καὶ ἠλθομεν³¹ προσκυνῆσαι αὐτῷ. **3** ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη³² καὶ πᾶσα

¹ γένεσις, -εως *f*, birth² μνηστεύω *aor pas ptc fs gen, pas* be promised in marriage³ πρὶν *conj*, before⁴ συνέρχομαι *aor act inf*, be married/ have marital relationships⁵ εὐρίσκω *3s aor pas ind*, find⁶ γαστήρ, -τρός *f*, womb (ἐν *γ*. ἔχω be pregnant)⁷ δειγματίζω *aor act inf*, disgrace⁸ λάθρᾳ, *adv*, secretly⁹ ἐνθυμέομαι *aor pas ptc m s gen*, think about¹⁰ ὄναρ, *n*, dream (κατ' ὄναρ in a dream)¹¹ φαίνω *3s aor pas ind, mid & pas* appear¹² παραλαμβάνω *aor act inf*, take¹³ γυνή, -αικός *f*, wife¹⁴ τίκτω *3s fut mid ind*, give birth to¹⁵ λέγω *aor pas ptc n s nom*, say¹⁶ παρθένος, -ου *f*, virgin¹⁷ γαστήρ, -τρός *f*, womb (ἐν *γ*. ἔχω be pregnant)¹⁸ μεθερμηνεύω *pres pas ptc n s nom*, translate (ὃ ἐστὶν μεθ. which means)¹⁹ ἐγείρω *aor pas ptc m s nom, intrans pas* wake/get up²⁰ ὕπνος, -ου *m*, sleep²¹ προστάσσω *3s aor act ind*, command²² παραλαμβάνω *3s aor act ind*, take²³ τίκτω *3s aor act ind*, give birth to²⁴ μάγος, -ου *m*, wise man/astrologer²⁵ ἀνατολή, -ῆς *f*, east/rising (of the sun)²⁶ παραγίνομαι *3p aor mid ind*, come²⁷ τίκτω *aor pas ptc m s nom, pas* be born²⁸ ὁράω *1p aor act ind*, see²⁹ ἀστήρ, -έρος *m*, star³⁰ ἀνατολή, -ῆς *f*, east/rising (of the sun)³¹ ἔρχομαι *1p aor act ind*, come³² ταρασσώ *3s aor pas ind*, trouble

Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, **4** καὶ συναγαγὼν¹ πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο² παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. **5** οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται³ διὰ τοῦ προφήτου·

6 Καὶ σύ Βηθλέεμ, γῆ Ἰούδα,

οὐδαμῶς⁴ ἐλαχίστη⁵ εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν⁶ Ἰούδα·

ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται⁷ ἡγούμενος,⁸

ὅστις ποιμανεῖ⁹ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

7 Τότε Ἡρώδης λάθρᾳ¹⁰ καλέσας τοὺς μάγους¹¹ ἠκρίβωσεν¹² παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος,¹³ **8** καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλέεμ εἶπεν,¹⁴ Πορευθέντες ἐξετάσατε¹⁵ ἀκριβῶς¹⁶ περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν¹⁷ δὲ εὔρητε,¹⁸ ἀπαγγεῖλατέ¹⁹ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν²⁰ προσκυνήσω αὐτῷ. **9** οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ,²¹ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ,²² προῆγεν²³ αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη²⁴ ἐπ' αὐτῷ²⁵ οὗ²⁶ ἦν τὸ παιδίον. **10** ἰδόντες²⁷ δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν²⁸ χαρὰν μεγάλην σφόδρα.²⁹ **11** καὶ ἐλθόντες³⁰ εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες³¹ προσεκύνησαν αὐτῷ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς³² αὐτῶν προσήνεγκαν³³ αὐτῷ δῶρα,³⁴ χρυσὸν³⁵ καὶ λίβανον³⁶ καὶ σμύρναν.³⁷ **12** καὶ χρηματισθέντες³⁸ κατ' ὄναρ³⁹ μὴ ἀνακάμψαι⁴⁰ πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν⁴¹ εἰς τὴν χώραν⁴² αὐτῶν.

Mic 5.2

¹ συνάγω *aor act ptc m s nom*, call together² ἐπυνθάνομαι *3s impf mid ind*, ask/find out (by asking)³ γράφω *3s pf pas ind*, write⁴ οὐδαμῶς, *adv*, by no means⁵ ἐλάχιστος, least (super of μικρός)⁶ ἡγεμών, -όνος *m*, ruler⁷ ἐξέρχομαι *3s fut mid ind*, come⁸ ἡγέομαι *pres mid ptc m s nom*, lead/ rule⁹ ποιμαίνω *3s fut act ind*, tend like a shepherd¹⁰ λάθρᾳ, *adv*, secretly¹¹ μάγος, -ου *m*, wise man/astrologer¹² ἀκριβῶς *3s aor act ind*, find out¹³ ἀστήρ, -έρος *m*, star¹⁴ λέγω *3s aor act ind*, say¹⁵ ἐξετάζω *2p aor act impv*, search¹⁶ ἀκριβῶς, *adv*, carefully¹⁷ ἐπὰν, *conj*, when¹⁸ εὐρίσκω *2p aor act sub*, find¹⁹ ἀπαγγέλλω *2p aor act impv*, tell²⁰ ἔρχομαι *aor act ptc m s nom*, go²¹ ἀστήρ, -έρος *m*, star²² ἀνατολή, -ῆς *f*, east/rising (of the sun)²³ προάγω *3s impf act ind*, go ahead of²⁴ ἵστημι *3s aor pas ind, pas* stop²⁵ ἐπ' αὐτῷ, *prep + gen*, over²⁶ οὗ, *adv*, where²⁷ ὁράω *aor act ptc m p nom*, see²⁸ χαίρω *3p aor pas ind*, be glad²⁹ σφόδρα, *adv*, greatly³⁰ ἔρχομαι *aor act ptc m p nom*, go³¹ πίπτω *aor act ptc m p nom*, fall (to one's knees)³² θησαυρός, -οῦ *m*, treasure box³³ προσφέρω *3p aor act ind*, give³⁴ δῶρον, -ου *n*, gift³⁵ χρυσός, -οῦ *m*, gold³⁶ λίβανος, -ου *m*, frankincense³⁷ σμύρνα, -ης *f*, myrrh³⁸ χρηματίζω *aor pas ptc m p nom*, warn³⁹ ὄναρ, *n*, dream (κατ' ὄναρ in a dream)⁴⁰ ἀνακάμπτω *aor act inf*, return⁴¹ ἀναχωρέω *3p aor act ind*, leave⁴² χώρα, -ας *f*, country

The Flight to Egypt

13 Ἀναχωρησάντων¹ δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ² τῷ Ἰωσήφ λέγων, Ἐγερθεῖς³ παράλαβε⁴ τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε⁵ εἰς Αἴγυπτον καὶ ἴσθι⁶ ἐκεῖ ἕως ἂν εἰπῶ⁷ σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι⁸ αὐτό. **14** ὁ δὲ ἐγερθεῖς⁹ παρέλαβεν¹⁰ τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς¹¹ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, **15** καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς¹² Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν¹³ ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, *Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.*

Ho 11.1

The Slaying of the Infants

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν¹⁴ ὅτι ἐνεπαίχθη¹⁵ ὑπὸ τῶν μάγων¹⁶ ἐθυμώθη¹⁷ λίαν,¹⁸ καὶ ἀποστείλας¹⁹ ἀνεῖλεν²⁰ πάντας τοὺς παῖδας²¹ τοὺς ἐν Βηθλέεμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις²² αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς²³ καὶ κατωτέρω,²⁴ κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκριβώσεν²⁵ παρὰ τῶν μάγων.²⁶ **17** τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν²⁷ διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος,

Jr 31.15

18 *Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη,
κλαυθμὸς²⁸ καὶ ὀδυρμὸς²⁹ πολὺς·
Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς,
καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι,³⁰ ὅτι οὐκ εἰσίν.*

The Return from Egypt

19 Τελευτήσαντος³¹ δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ³² τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ **20** λέγων, Ἐγερθεῖς³³ παράλαβε³⁴ τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασιν³⁵ γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. **21** ὁ δὲ ἐγερθεῖς παρέλαβεν τὸ παιδίον

¹ ἀναχωρέω *aor act ptc mp gen*, leave
² ὄναρ, *n*, dream (κατ' ὄναρ in a dream)
³ ἐγείρω *aor pas ptc m snom*, intrans *pas* get up
⁴ παραλαμβάνω *2s aor act impv*, take
⁵ φεύγω *2s pres act impv*, run away
⁶ εἰμί *2s pres act impv*, stay
⁷ λέγω *1s aor act sub*, tell
⁸ ἀπόλλυμι *aor act inf*, kill
⁹ ἐγείρω *aor pas ptc m snom*, intrans *pas* wake/get up
¹⁰ παραλαμβάνω *3s aor act ind*, take
¹¹ νύξ, νυκτός *f*, night
¹² τελευτή, -ῆς *f*, death
¹³ λέγω *aor pas ptc n snom*, say
¹⁴ ὁράω *aor act ptc m snom*, realize
¹⁵ ἐμπαίζω *3s aor pas ind*, trick
¹⁶ μάγος, -ου *m*, wise man/astrologer
¹⁷ θυμώω *3s aor pas ind*, *pas* be angry

¹⁸ λίαν, *adv*, very
¹⁹ ἀποστέλλω *aor act ptc m snom*, send
²⁰ ἀναιρέω *3s aor act ind*, kill
²¹ παῖς, παιδός *m & f*, child
²² ὄριον, -ου *n*, region
²³ διετής, -ές, two years old
²⁴ κατωτέρω, *adv*, less
²⁵ ἀκριβόω *3s aor act ind*, find out
²⁶ μάγος, -ου *m*, wise man/astrologer
²⁷ λέγω *aor pas ptc n snom*, say
²⁸ κλαυθμός, -οῦ *m*, bitter crying
²⁹ ὀδυρμός, -οῦ *m*, mourning
³⁰ παρακαλέω *aor pas inf*, encourage
³¹ τελευτάω *aor act ptc m gen*, die
³² ὄναρ, *n*, dream (κατ' ὄναρ in a dream)
³³ ἐγείρω *aor pas ptc m snom*, intrans *pas* get up
³⁴ παραλαμβάνω *2s aor act impv*, take
³⁵ θνήσκω *3p pf act ind*, die

καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν¹ εἰς γῆν Ἰσραὴλ. **22** ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει² τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ³ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν⁴ χρηματισθεῖς⁵ δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν⁶ εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, **23** καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν⁷ εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν⁸ διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.⁹

The Preaching of John the Baptist

(Mk 1.1-8; Lk 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

3 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστής¹⁰ κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας **2** [καὶ] λέγων, Μετανοεῖτε· ἡγγικεν¹¹ γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. **3** οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθείς¹² διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος,

Φωνὴ βοῶντος¹³ ἐν τῇ ἐρήμῳ·

Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου,

εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους¹⁴ αὐτοῦ.

Is 40.3 LXX

4 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα¹⁵ αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν¹⁶ καμήλου¹⁷ καὶ ζώνην¹⁸ δερματίνην¹⁹ περὶ τὴν ὀσφύν²⁰ αὐτοῦ, ἡ δὲ τροφή²¹ ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες²² καὶ μέλι²³ ἄγριον.²⁴ **5** τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος²⁵ τοῦ Ἰορδάνου, **6** καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῳ ποταμῷ²⁶ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι²⁷ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

7 Ἰδὼν²⁸ δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα²⁹ αὐτοῦ εἶπεν³⁰ αὐτοῖς, Γεννήματα³¹ ἐχιδνῶν,³² τίς ὑπέδειξεν³³ ὑμῖν φυγεῖν³⁴ ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; **8** ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας³⁵ **9** καὶ μὴ δόξητε³⁶ λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν

¹ εἰσέρχομαι *3s aor act ind*, go in
² βασιλεύω *3s pres act ind*, rule
³ ἀντὶ, *prep + gen*, in place of
⁴ ἀπέρχομαι *aor act inf*, leave
⁵ χρηματίζω *aor pas ptc m snom*, warn
⁶ ἀναχωρέω *3s aor act ind*, return
⁷ κατοικέω *3s aor act ind*, live
⁸ λέγω *aor pas ptc n snom*, say
⁹ καλέω *3s fut pas ind*, call
¹⁰ βαπτιστής, -οῦ *m*, Baptist/baptizer
¹¹ ἐγγίζω *3s pf act ind*, come near
¹² λέγω *aor pas ptc m snom*, say
¹³ βοάω *pres act ptc m gen*, shout
¹⁴ τρίβος, -ου *f*, path
¹⁵ ἔνδυμα, -τος *n*, clothing
¹⁶ θρίξ, τριχός *f*, hair
¹⁷ κάμηλος, -ου *f*, camel
¹⁸ ζώνη, -ης *f*, belt
¹⁹ δερμάτινος, -η/ον, made of leather

²⁰ ὀσφῦς, -ύος *f*, waist
²¹ τροφή, -ῆς *f*, food
²² ἀκρίς, -ίδος *f*, locust/grasshopper
²³ μέλι, -ιτος *n*, honey
²⁴ ἄγριος, -α/ον, wild
²⁵ περίχωρος, -ου *f*, surrounding region
²⁶ ποταμός, -οῦ *m*, river
²⁷ ἐξομολογέω *pres mid ptc mp nom*, confess
²⁸ ὁράω *aor act ptc m snom*, see
²⁹ βάπτισμα, -τος *n*, baptism
³⁰ λέγω *3s aor act ind*, say
³¹ γέννημα, -τος *n*, offspring
³² ἐχίδνα, -ης *f*, snake
³³ ὑποδείκνυμι *3s aor act ind*, warn
³⁴ φεύγω *aor act inf*, run
³⁵ μετάνοια, -ας *f*, repentance
³⁶ δοκέω *2p aor act sub*, think

τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. **10** ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη¹ πρὸς τὴν ρίζαν² τῶν δένδρων³ κεῖται·⁴ πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται⁵ καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. **11** ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν,⁶ ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός⁷ μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα⁸ βαστάσαι·⁹ αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· **12** οὗ τὸ πτύον¹⁰ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ¹¹ τὴν ἄλωνα¹² αὐτοῦ καὶ συνάξει τὸν σῖτον¹³ αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην,¹⁴ τὸ δὲ ἄχυρον¹⁵ κατακαύσει¹⁶ πυρὶ ἀσβέστω.¹⁷

The Baptism of Jesus
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22)

13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. **14** ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν¹⁸ αὐτὸν λέγων, Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; **15** ἀποκριθεὶς¹⁹ δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν²⁰ πρὸς αὐτόν, Ἄφες²¹ ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπει²² ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν. **16** βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη²³ ἀπὸ τοῦ ὕδατος·²⁴ καὶ ἰδοὺ ἠνεψύχθησαν²⁵ [αὐτῷ] οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν²⁶ [τὸ] πνεῦμα [τοῦ] θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ²⁷ περιστερὰν²⁸ [καὶ] ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν· **17** καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.²⁹

¹ ἀξίνη, -ης *f*, axe

² ρίζα, -ης *f*, root

³ δένδρον, -ου *n*, tree

⁴ κεῖμαι *3s pres mid ind*, be ready

⁵ ἐκκόπτω *3s pres pas ind*, chop down

⁶ μετάνοια, -ας *f*, repentance

⁷ ἰσχυρός, powerful (comp)

⁸ ὑπόδημα, -τος *n*, sandal

⁹ βαστάζω *aor act inf*, carry

¹⁰ πτύον, -ου *n*, winnowing shovel

¹¹ διακαθαρίζω *3s fut act ind*, clean out

¹² ἄλων, -ος *f*, threshing floor

¹³ σῖτος, -ου *m*, grain/wheat

¹⁴ ἀποθήκη, -ης *f*, barn

¹⁵ ἄχυρον, -ου *n*, chaff

¹⁶ κατακαίω *3s fut act ind*, burn

¹⁷ ἄσβεστος, -ον, unquenchable

¹⁸ διακωλύω *3s impf act ind, impf try to stop*

¹⁹ ἀποκρίνομαι *aor pas ptc msnom*, answer

²⁰ λέγω *3s aor act ind*, say

²¹ ἀφίημι *2s aor act impv*, let (something) be

²² πρέπει *pres act ptc nsnom*, be fitting (π. ἐστίν it is fitting)

²³ ἀναβαίνω *3s aor act ind*, come up

²⁴ ὕδωρ, ὕδατος *n*, water

²⁵ ἀνοίγω *3p aor pas ind*, open

²⁶ ὁράω *3s aor act ind*, see

²⁷ ὡσεὶ, particle of comparison, like/as

²⁸ περιστέρα, -ᾶς *f*, dove/pigeon

²⁹ εὐδοκέω *1s aor act ind*, be pleased

The Temptation of Jesus
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

4 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη¹ εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. **2** καὶ νηστεύσας² ἡμέρας τεσσαράκοντα³ καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον⁴ ἐπείνασεν.⁵ **3** Καὶ προσελθὼν⁶ ὁ πειράζων εἶπεν⁷ αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. **4** ὁ δὲ ἀποκριθεὶς⁸ εἶπεν, Γέγραπται,⁹

Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται¹⁰ ὁ ἄνθρωπος,

ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ

διὰ στόματος θεοῦ.

5 Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἔστησεν¹¹ αὐτὸν ἐπὶ τὸ πετερίγιον¹² τοῦ ἱεροῦ **6** καὶ λέγει αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε¹³ σεαυτὸν κάτω·¹⁴ γέγραπται γὰρ ὅτι

Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται¹⁵ περὶ σοῦ

καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν¹⁶ σε,

μήποτε¹⁷ προσκόψῃς¹⁸ πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πάλιν γέγραπται, Οὐκ ἐκπειράσεις¹⁹ κύριον τὸν θεόν

σου. **8** Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλόν²⁰ λίαν²¹ καὶ

δείκνυσιν²² αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν

9 καὶ εἶπεν²³ αὐτῷ, Ταῦτά σοι πάντα δώσω,²⁴ ἐὰν πεσῶν²⁵ προσκυνήσῃς

μοι. **10** τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὑπαγε, Σατανᾶ· γέγραπται γάρ,

Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις

καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.²⁶

11 Τότε ἀφίησιν²⁷ αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλθον²⁸ καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

¹ ἀνάγω *3s aor pas ind*, lead

² νηστεύω *aor act ptc msnom*, fast

³ τεσσαράκοντα, forty

⁴ ὕστερος, *adv*, (and) afterwards

⁵ πεινάω *3s aor act ind*, be hungry

⁶ προσέρχομαι *aor act ptc msnom*, come/go to

⁷ λέγω *3s aor act ind*, say

⁸ ἀποκρίνομαι *aor pas ptc msnom*, answer

⁹ γράφω *3s pf pas ind*, write

¹⁰ ζάω *3s fut mid ind*, live

¹¹ ἵστημι *3s aor act ind*, place

¹² πετερίγιον, -ου *n*, highest point

¹³ βάλλω *2s aor act impv*, throw

¹⁴ κάτω, *adv*, down

¹⁵ ἐντέλλομαι *3s fut mid ind*, give orders

¹⁶ αἶρω *3p fut act ind*, lift up

¹⁷ μήποτε, *conj*, so that ... will not

¹⁸ προσκόπτω *2s aor act sub*, hit

¹⁹ ἐκπειράζω *2s fut act ind*, put to the test/tempt

²⁰ ὑψηλός, -ή/όν, high

²¹ λίαν, *adv*, very

²² δείκνυμι *3s pres act ind*, show

²³ λέγω *3s aor act ind*, say

²⁴ δίδωμι *1s fut act ind*, give

²⁵ πίπτω *aor act ptc msnom*, fall down

²⁶ λατρεύω *2s fut act ind*, serve

²⁷ ἀφίημι *3s pres act ind*, leave

²⁸ προσέρχομαι *3p aor act ind*, come/go to

Dt 8.3

Ps 91.11-12

Dt 6.16

Dt 6.13

The Beginning of the Galilean Ministry
(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

12 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη¹ ἀνεχώρησεν² εἰς τὴν Γαλιλαίαν. **13** καὶ καταλιπὼν³ τὴν Ναζαρά ἐλθὼν⁴ κατέκησεν⁵ εἰς Καφαρναούμ τὴν παραθαλασσίαν⁶ ἐν ὁρίοις⁷ Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλίμ· **14** ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν⁸ διὰ Ἰησοῦ τοῦ προφήτου λέγοντος,

Is 9.1-2

15 *Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλίμ,
ὁδὸν θαλάσσης, πέραν⁹ τοῦ Ἰορδάνου,
Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,*

16 *ὁ λαὸς ὁ καθήμενος¹⁰ ἐν σκότει
φῶς εἶδεν¹¹ μέγα,*

*καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα¹² καὶ σκιᾷ¹³ θανάτου
φῶς ἀνέτειλεν¹⁴ αὐτοῖς.*

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο¹⁵ ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν, Μετανοεῖτε· ἡγγικεν¹⁶ γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

The Calling of Four Fishermen
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

18 Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν¹⁷ δύο ἀδελφούς, Σίμονα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον¹⁸ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς.¹⁹ **19** καὶ λέγει αὐτοῖς, Δεῦτε²⁰ ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. **20** οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες²¹ τὰ δίκτυα²² ἠκολούθησαν αὐτῷ. **21** Καὶ προβάς²³ ἐκεῖθεν²⁴ εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας²⁵ τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. **22** οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.

¹ παραδίδωμι 3s aor pas ind, arrest
² ἀναχωρέω 3s aor act ind, go away
³ καταλείπω aor act ptc msnom, leave
⁴ ἔρχομαι aor act ptc msnom, go
⁵ κατοικέω 3s aor act ind, live
⁶ παραθαλάσσιος, -α/ον, by the sea
⁷ ὅριον, -ου n, region
⁸ λέγω aor pas ptc nsnom, say
⁹ πέραν, prep + gen, across
¹⁰ κάθημαι pres mid ptc msnom, live
¹¹ ὁράω 3s aor act ind, see
¹² χώρα, -ας f, land
¹³ σκιά, -ᾶς f, shadow

¹⁴ ἀνατέλλω 3s aor act ind, shine
¹⁵ ἄρχω 3s aor mid ind, mid begin
¹⁶ ἐγγίζω 3s pf act ind, come near
¹⁷ ὁράω 3s aor act ind, see
¹⁸ ἀμφίβληστρον, -ου n, casting-net
¹⁹ ἀλιεὺς, -έως m, fisherman
²⁰ δεῦτε, interj, Come!
²¹ ἀφίημι aor act ptc mpnom, leave
²² δίκτυον, -ου n, fishing-net
²³ προβαίνω aor act ptc msnom, go on
²⁴ ἐκεῖθεν, adv, from there
²⁵ καταρτίζω pres act ptc mpacc, mend

Ministering to a Great Multitude
(Lk 6.17-19)

23 Καὶ περιῆγεν¹ ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον² καὶ πᾶσαν μαλακίαν³ ἐν τῷ λαῷ. **24** καὶ ἀπῆλθεν⁴ ἡ ἀκοή⁵ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν⁶ αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς⁷ ἔχοντας ποικίλαις⁸ νόσοις⁹ καὶ βασάνοις¹⁰ συνεχομένους¹¹ [καὶ] δαιμονιζομένους¹² καὶ σεληνιαζομένους¹³ καὶ παραλυτικούς,¹⁴ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. **25** καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν¹⁵ τοῦ Ἰορδάνου.

The Sermon on the Mount
Matthew 5–7

5 Ἰδὼν¹⁶ δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη¹⁷ εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν¹⁸ αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· **2** καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων,

The Beatitudes
(Lk 6.20-23)

3 Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι,
ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
4 μακάριοι οἱ πενθοῦντες,¹⁹
ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.²⁰
5 μακάριοι οἱ πραεῖς,²¹
ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν²² τὴν γῆν.
6 μακάριοι οἱ πεινῶντες²³ καὶ διψῶντες²⁴ τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.²⁵

¹ περιάγω 3s impf act ind, go around
² νόσος, -ου f, disease
³ μαλακία, -ας f, sickness
⁴ ἀπέρχομαι 3s aor act ind, spread
⁵ ἀκοή, -ῆς f, news
⁶ προσφέρω 3p aor act ind, bring
⁷ κακῶς, adv, badly (κ. ἔχω be sick)
⁸ ποικίλος, -η/ον, all kinds of
⁹ νόσος, -ου f, disease
¹⁰ βάσανος, -ου f, pain
¹¹ συνέχω pres pas ptc mpacc, pas suffer with
¹² δαιμονίζομαι pres pas ptc mpacc, be demon possessed
¹³ σεληνιάζομαι pres pas ptc mpacc, be an epileptic

¹⁴ παραλυτικός, -οῦ m, person unable to walk
¹⁵ πέραν, prep + gen, across
¹⁶ ὁράω aor act ptc msnom, see
¹⁷ ἀναβαίνω 3s aor act ind, go up
¹⁸ προσέρχομαι 3p aor act ind, come/go to
¹⁹ πενθέω pres act ptc mpnom, experience sorrow
²⁰ παρακαλέω 3p fut pas ind, comfort
²¹ πραῦς, πραεῖα, πραῦ, humble/gentle
²² κληρονομέω 3p fut act ind, receive
²³ πεινάω pres act ptc mpnom, hunger (for)
²⁴ διψάω pres act ptc mpnom, thirst (for)
²⁵ χορτάζω 3p fut pas ind, satisfy

7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,¹
 ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.²
 8 μακάριοι οἱ καθαροὶ³ τῇ καρδίᾳ,
 ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.⁴
 9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,⁵
 ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.⁶
 10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι⁷ ἕνεκεν⁸ δικαιοσύνης,
 ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 μακάριοι ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν⁹ ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἰπωσιν¹⁰ πᾶν πονηρὸν καθ' ὑμῶν [ψευδόμενοι]¹¹ ἕνεκεν¹² ἑμοῦ. 12 χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε,¹³ ὅτι ὁ μισθός¹⁴ ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Salt and Light
 (Mk 9.50; Lk 14.34-35)

13 Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας¹⁵ τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,¹⁶ ἐν τίνι ἁλισθήσεται;¹⁷ εἰς οὐδὲν ἰσχύει¹⁸ ἔτι εἰ μὴ βληθὲν¹⁹ ἔξω καταπατεῖσθαι²⁰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. 14 Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι²¹ ἐπάνω²² ὅρους κειμένη·²³ 15 οὐδὲ καίουσιν²⁴ λύχνον²⁵ καὶ τιθέασιν²⁶ αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον²⁷ ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,²⁸ καὶ λάμπει²⁹ πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. 16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν³⁰ ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Teaching about the Law

17 Μὴ νομίσητε³¹ ὅτι ἦλθον καταλῦσαι³² τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. 18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ἕως ἄν

¹ ἐλεήμων, -ον, *gen* -ονος, merciful
² ἐλεέω/ἐλεάω *3p fut pas ind*, have mercy, *pas receive mercy*
³ καθαρός, -ά/όν, pure
⁴ ὁράω *3p fut mid ind*, see
⁵ εἰρηνοποιός, -ου *m*, peacemaker
⁶ καλέω *3p fut pas ind*, call
⁷ διώκω *pf pas ptc mpnom*, persecute
⁸ ἕνεκα, *prep + gen*, because of
⁹ ὀνειδίζω *3p aor act sub*, insult
¹⁰ λέγω *3p aor act sub*, say
¹¹ ψεύδομαι *pres mid ptc mpnom*, lie
¹² ἕνεκα, *prep + gen*, because of
¹³ ἀγαλλιᾶω *2p pres mid impv*, be glad
¹⁴ μισθός, -οῦ *m*, reward
¹⁵ ἅλας, -ατος *n*, salt
¹⁶ μωραίνω *3s aor pas sub, pas* become tasteless

¹⁷ ἀλίζω *3s fut pas ind*, restore flavor
¹⁸ ἰσχύω *3s pres act ind*, be useful
¹⁹ βάλλω *aor pas ptc nsacc*, throw
²⁰ καταπατέω *pres pas inf*, trample under foot
²¹ κρύπτω *aor pas inf*, hide
²² ἐπάνω, *prep + gen*, on
²³ κεῖμαι *pres mid ptc fsnom*, be located
²⁴ καίω *3p pres act ind*, light
²⁵ λύχνος, -ου *m*, lamp
²⁶ τίθημι *3p pres act ind*, put
²⁷ μόδιος, -ου *m*, basket
²⁸ λυχνία, -ας *f*, lampstand
²⁹ λάμπω *3s pres act ind*, give light
³⁰ ὁράω *3p aor act sub*, see
³¹ νομίζω *2p aor act sub*, think
³² καταλύω *aor act inf*, do away with

παρέλθῃ¹ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα² ἐν ἡ μία κεραία³ οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἄν πάντα γένηται. 19 ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων⁴ καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται⁵ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον⁶ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε⁷ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Teaching about Anger

21 Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη⁸ τοῖς ἀρχαίοις,⁹ *Οὐ φονεύσεις*.¹⁰ ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος¹¹ ἔσται τῇ κρίσει. 22 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος¹² τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ* ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ῥακά,¹³ ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ·¹⁴ ὃς δ' ἂν εἴπῃ, Μωρέ,¹⁵ ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν¹⁶ τοῦ πυρός. 23 ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν¹⁷ σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον¹⁸ καὶ ἐκεῖ μνησθῇς¹⁹ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες²⁰ ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπαγε πρῶτον διαλλάγῃ²¹ τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. 25 ἴσθι²² εὐνοῶν²³ τῷ ἀντιδίκῳ²⁴ σου ταχύ,²⁵ ἕως ὅτου εἴ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, μήποτε²⁶ σε παραδῷ²⁷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ²⁸ καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ²⁹ καὶ εἰς φυλακὴν βληθῇς³⁰. 26 ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς³¹ ἐκεῖθεν,³² ἕως ἄν ἀποδώς³³ τὸν ἔσχατον κοδράντην.³⁴

Ex 20.13 /
Dt 5.17

5.22 αὐτοῦ ϣ⁶⁴ ϣ* B // αὐτοῦ εἰκῇ³⁵ ϣ* D L W 33 Byz

¹ παρέρχομαι *3s aor act sub*, pass away
² ἰῶτα, iota (= yod, smallest letter in Hebrew alphabet)
³ κεραία, -ας *f*, stroke (of a pen)
⁴ ἐλάχιστος, least (super of μικρός)
⁵ καλέω *3s fut pas ind*, call
⁶ πολὺς, much (comp)
⁷ εἰσέρχομαι *2p aor act sub*, enter
⁸ λέγω *3s aor pas ind*, say
⁹ ἀρχαίος, -ά/ον, old (τοῖς ἁ. to our ancestors)
¹⁰ φονεύω *2s fut act ind*, murder
¹¹ ἔνοχος, -ον, liable
¹² ὀργίζω *pres pas ptc msnom, pas* be angry
¹³ ῥακά, fool
¹⁴ συνέδριον, -ου *n*, council/Sanhedrin
¹⁵ μωρός, -ά/όν, (worthless) fool
¹⁶ γέεννα, -ης *f*, hell
¹⁷ δῶρον, -ου *n*, gift
¹⁸ θυσιαστήριον, -ου *n*, altar

¹⁹ μιμνήσκομαι *2s aor pas sub*, remember
²⁰ ἀφήμι *2s aor act impv*, leave
²¹ διαλλάσσομαι *2s aor pas impv*, make peace with
²² εἰμί *2s pres act impv*, be
²³ εὐνοέω *pres act ptc msnom*, make friends
²⁴ ἀντίδικος, -ου *m*, opponent at law
²⁵ ταχύς, *adv*, quickly
²⁶ μήποτε, *conj*, so that ... will not
²⁷ παραδίδωμι *3s aor act sub*, hand over
²⁸ κριτής, -οῦ *m*, judge
²⁹ ὑπηρέτης, -ου *m*, guard
³⁰ βάλλω *2s fut pas ind*, throw
³¹ ἐξέρχομαι *2s aor act sub*, go out
³² ἐκεῖθεν, *adv*, from there
³³ ἀποδίδωμι *2s aor act sub*, repay
³⁴ κοδράντης, -ου *m*, quadrans (Roman copper coin worth 1/64 denarius)
³⁵ εἰκῇ, *adv*, without a cause